

Neoficialus vertimas

**EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
TREČIASIS SKYRIUS
NUTARIMAS DĖL**

Raimundo RAINIO
pareiškimo Nr. 70665/01
prieš Lietuvą

Antano GASPARAVIČIAUS
pareiškimo Nr. 74345/01
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis Skyrius), 2004 m. sausio 22 d. posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

Pirmininko G. RESS,
teisėjų J.-P. COSTA,
R. TÜRMEŅ,
B. ZUPANČIĆ,
J. HEDIGAN,
M. TSATSA-NIKOLOVSKA,
H. S. GREVE
ir skyriaus kanclerio V. BERGER,

atsižvelgdamas į minėtus pareiškimus, pateiktus atitinkamai 2001 m. sausio 19 d. ir 2001 m. liepos 31 d.;

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą poziciją ir į pareiškėjų kaip atsakymą pateiktą nuomonę;

atsižvelgdamas į J.-P. Costa paskyrimą dalyvauti nuo Lietuvos,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

Pirmasis pareiškėjas Raimundas Rainys yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1949 m., gyvenantis Vilniuje. Teisme jam atstovauja A. Paškauskas, Vilniuje praktikuojantis advokatas. Antrasis pareiškėjas Antanas Gasparavičius yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1945 m., gyvenantis Kretingoje.

A. Bylos aplinkybės

Bylos faktai, pateikti šalių, gali būti apibendrinti kaip išdėstyta toliau.

1. *Pirmasis pareiškėjas*

Nuo 1975 m. iki 1991 m. spalio pareiškėjas dirbo SSRS valstybės saugumo komitete (toliau – KGB). Po to jis dirbo teisininku privačioje telekomunikacijų bendrovėje.

2000 m. vasario 17 d. dvi institucijos - Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras - priėmė bendrą išvadą, kuria buvo nustatyta, kad pirmajam pareiškėjui turi būti taikomi įstatymo „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ (toliau – Įstatymas, žr. toliau esantį skirsnį „Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika“) 2 straipsnyje numatyti apribojimai, kadangi jis buvo KGB kadriniu darbuotoju.

2000 m. vasario 23 d. pirmasis pareiškėjas buvo atleistas iš darbo telekomunikacijų bendrovėje.

Pirmasis pareiškėjas apskundė saugumo tarnybų išvadą administraciniame skunde nurodydamas, kad bendra išvada yra nepagrįsta ir kad jo atleidimas iš darbo buvo neteisėtas.

2000 m. birželio 29 d. Aukštesnysis administracinis teismas atmetė pirmojo pareiškėjo skundą, konstatuodamas, kad pareiškėjas iš tikro dirbo KGB ir kad jis liko dirbti šioje organizacijoje ir po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 1990 m. kovo 11 d. Teismas patvirtino bendros saugumo tarnybų išvados, sąlygojusios pirmojo pareiškėjo atleidimą iš darbo, teisėtumą.

Lietuvos apeliacinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal pirmojo pareiškėjo skundą, 2000 m. rugsėjo 5 d. teismo sprendimą paliko nepakeistą.

2. *Antrasis pareiškėjas*

Nuo 1971 m. iki 1991 m. spalio antrasis pareiškėjas dirbo KGB. 1991 m. spalį antrasis pareiškėjas pradėjo verstis advokato praktika.

Tiksliai neapibrėžtu laiku 2000 metais dvi institucijos - Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras - priėmė bendrą išvadą, kurioje nurodė, kad antrajam pareiškėjui turi būti taikomi Įstatymo 2 straipsnyje nustatyti apribojimai, kadangi jis buvo KGB darbuotoju.

2000 m. birželio 12 d. Advokatų taryba informavo pareiškėją, jog remiantis minėtu Įstatymu, jis bus išbrauktas iš praktikuojančių advokatų sąrašo.

Antrasis pareiškėjas pateikė administracinį skundą, nurodydamas, kad jo išbraukimas iš praktikuojančių advokatų sąrašo būtų neteisėtas. Nors antrasis pareiškėjas neginčijo fakto, jog dirbo KGB ir po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 1990 m. kovo 11 d., tačiau jis nurodė, kad nuo tada jis dirbo nepriklausomos Lietuvos valstybinių institucijų informatoriumi. Be to, pareiškėjas nurodo, kad dirbdamas KGB jis tyrė tik kriminalines, o ne politinio persekiojimo bylas. Antrojo pareiškėjo manymu, jam turėjo būti taikomos Įstatymo 3 straipsnyje numatytos darbinės veiklos apribojimų išimtys (žr. toliau esantį skyrių „Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika“).

2001 m. vasario 28 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas atmetė pareiškėjo skundą. Teismas nustatė, jog antrasis pareiškėjas iš tikrųjų darbo KGB metu tyrė kriminalines bylas, tačiau jis liko dirbti šioje organizacijoje iki išėjimo į pensiją 1990 m. spalį. Teismas nurodė, jog pareiškėjo atžvilgiu Įstatymo 3 straipsnyje numatytos darbinės veiklos apribojimų išimtys nėra taikomos, kadangi jis nedelsiant nenutraukė savo darbo KGB po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 1990 m. kovo 11 d.

Bylos nagrinėjimas pirmosios instancijos teisme vyko neviešai, dalyvaujant antrajam pareiškėjui ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento bei Lietuvos gyventojų

genocido ir rezistencijos centro atstovams. Bylos nagrinėjimo metu buvo apklausiami tam tikri liudytojai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal pareiškėjo apeliacinį skundą, 2001 m. gegužės 16 d. paliko galioti žemesnės instancijos teismo sprendimą. Teismas sutiko, kad Įstatymo 3 straipsnyje nustatyta išimtis neturi būti taikoma antrajam pareiškėjui, nes jis nenutraukė darbo KGB nedelsiant po Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 1990 m. kovo 11 d. bei dėl įrodymų, patvirtinančių, jog vėliau pareiškėjas dirbo nepriklausomos Lietuvos valstybinių institucijų informatoriumi, stokos.

2001 m. gegužės 29 d. antrasis pareiškėjas buvo išbrauktas iš praktikuojančių advokatų sąrašo.

B. Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika

1998 m. liepos 16 d. Seimas priėmė įstatymą „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“, kuri nustatyta tvarka paskelbė Respublikos Prezidentas. Įstatyme numatyta:

„1 straipsnis. SSRS valstybės saugumo komiteto pripažinimas nusikalstama organizacija

SSRS valstybės saugumo komitetas (NKVD, NKGB, MGB, KGB - toliau VSK) pripažįstamas nusikalstama organizacija, vykdžiusia karo nusikaltimus, genocidą, represijas, terorą ir politinį persekiojimą SSRS okupuotoje Lietuvos Respublikoje.

2 straipsnis. VSK kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos apribojimai

Buvę VSK kadriniai darbuotojai nuo šio įstatymo įsigaliojimo 10 metų negali dirbti Lietuvos Respublikoje valstybės pareigūnais arba tarnautojais valstybės valdžios ir valdymo, savivaldos, krašto apsaugos institucijose, Valstybės saugumo departamente, policijoje, prokuratūroje, teismuose, diplomatinėje tarnyboje, muitinėje, Valstybės kontrolėje ir kitose kontrolę bei priežiūrą vykdančiose valstybės institucijose, advokatais ir notarais, bankuose ir kitose kredito įstaigose, strateginiuose ūkio objektuose, saugos tarnybose (struktūrose), kitose tarnybose (struktūrose), teikiančiose detektyvų paslaugas, ryšių sistemoje, švietimo įstaigose pedagogais, auklėtojais ir šių įstaigų vadovais, taip pat negali dirbti darbo (eiti pareigų), susijusio su ginklo turėjimu.

3 straipsnis. Apribojimų netaikymo atvejai

1. Šio įstatymo 2 straipsnyje nustatyti apribojimai netaikomi tiems buvusiems VSK kadriniams darbuotojams, kurie, dirbdami VSK, tyrė tik kriminalines bylas ir ne vėliau kaip kitą dieną po 1990 m. kovo 11 d. nutraukė savo darbą VSK.

2. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras ir Valstybės saugumo departamentas gali priimti bendrą motyvuotą teikimą, rekomenduojantį, kad buvusiems VSK kadriniams darbuotojams, kurie per 3 mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos užsiregistravo Valstybės saugumo departamente ir atskleidė ... visas žinias apie savo buvusį darbą VSK ir dabartinius ryšius su buvusiais VSK darbuotojais bei agentais, nebūtų taikomi šio įstatymo nustatyti apribojimai. Sprendimą tuo klausimu priima Respublikos Prezidento sudaroma trijų asmenų komisija. Į komisiją negali būti skiriami Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro bei Valstybės saugumo departamento darbuotojai. Šios komisijos veiklos nuostatus tvirtina Respublikos Prezidentas.

4 straipsnis. Įstatymo įgyvendinimo tvarka

Šio įstatymo įgyvendinimo tvarką nustato [specialus įstatymas].

5 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja nuo 1999 m. sausio 1 d.“

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą dėl Įstatymo atitikimo Konstitucijai (žr. toliau), 1999 m. gegužės 5 d. Įstatymo 3 straipsnis buvo pakeistas, numatanti galimybę rekomenduoti netaikyti 2 straipsnyje numatytų apribojimų ir tiems asmenims, kurie po 1990 m. kovo 11 dienos dirbo KGB.

1998 m. liepos 16 d. buvo priimtas specialus Įstatymo įgyvendinimo įstatymas, kuris įgaliojo Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centrą ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentą priimti bendrą išvadą dėl asmens priklausymo buvusiems KGB kadriniams darbuotojams Įstatymo požiūriu.

1999 m. sausio 29 d. Vyriausybė patvirtino Lietuvos teritorijoje veikusios KGB pareigybių ir padalinių, kuriuose dirbė ar ėję nurodytas pareigas asmenys pagal Įstatymą laikomi buvusiais KGB kadriniais darbuotojais, sąrašą. Šį sąrašą sudaro 395 pareigybės.

1999 m. kovo 4 d. Konstitucinis Teismas išnagrinėjo Įstatymo atitikimo Konstitucijai klausimą. Konstitucinis Teismas nurodė, kad Įstatymas buvo priimtas, siekiant įgyvendinti „apsivalymo priemones“ buvusių SSRS slaptųjų tarnybų pareigūnų atžvilgiu ir nustatyti jų lojalumą Lietuvos valstybės tarnybai. Konstitucinis Teismas taip pat nustatė, kad įstatyminis draudimas buvusiems KGB darbuotojams dirbti tam tikrose privataus sektoriaus srityse yra suderinamas su konstituciniu laisvės pasirinkti darbą principu, kadangi Valstybė, įgyvendindama savo priedermę užtikrinti nacionalinį saugumą, tinkamą švietimo bei finansų sistemos funkcionavimą, turi teisę nustatyti specialius reikalavimus siekiantiems įsidarbinti svarbiausiose ūkio srityse. Be to, Konstitucinis Teismas nurodė, jog Įstatymo nustatyti apribojimai nenumato baudžiamosios atsakomybės buvusiems KGB agentams.

Nors Įstatymas specialiai nenumato teisės skusti teismui saugumo tarnybų išvadą, vidaus teismai nustatė, kad atleidimas pagal šią išvadą iš darbo valstybės tarnyboje gali būti skundžiamas administraciniam teismui (galimas ir apeliacinis skundas) remiantis bendra tvarka, reguliuojančia darbo ginčus bei tariamus valstybinių institucijų padarytus asmens teisių pažeidimus, pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 4, 7, 8, 26, 49, 50, 59, 63 ir 64 straipsnius, Civilinio kodekso 222 straipsnį ir Civilinio proceso kodekso 336 straipsnį (ginčijamų veiksmų metu galiojanti įstatymų redakcija).

SKUNDAI

1. Remdamiesi Konvencijos 6 straipsniu pareiškėjai tvirtina, kad jų bylų nagrinėjimas vidaus teismuose buvo „baudžiamojo“ pobūdžio.

Pareiškėjai tvirtina, kad teismo procesai buvo neteisingi bei buvo pažeista nekaltumo prezumpcija. Šiuo atžvilgiu pareiškėjai skundžiasi, kad teismo procesai buvo paremti jų kaltės prezumpcija, kadangi jie privalėjo skusti teismui saugumo tarnybų išvados neteisėtumą. Pareiškėjai taip pat tvirtina, kad teismo proceso metu nekaltumo įrodinėjimo našta buvo perkelta jiems, taip pažeidžiant Konvencijos 6 straipsnio 2 dalį.

Remdamasis Konvencijos 6 straipsniu antrasis pareiškėjas skundžiasi, kad teismo procesas nebuvo viešas. Taip pat jis skundžiasi, kad buvo pažeistas procesinių priemonių lygybės principas, nes nebuvo suteikta galimybė susipažinti su duomenis bei ginčyti duomenis, kurių pagrindu priimta bendra išvada. Galiausiai antras pareiškėjas teigia, kad Konvencijos 6 straipsnio 3 dalis buvo pažeista, kadangi jis negalėjo apklausti liudytojų.

2. Remdamiesi Konvencijos 7 straipsniu pareiškėjai skundžiasi, jog dėl Įstatymo taikymo jie neteko darbo, atitinkamai juristo pareigų privačioje įmonėje ir advokato, bei tuo, kad įsidarbinimo galimybės tapo žymiai apribotos. Pareiškėjų manymu, tokiu būdu jie buvo retrospektyviai nuteisti už nusikaltimą.

3. Remdamiesi Konvencijos 8 straipsniu, imant jį atskirai ar kartu su Konvencijos 14 straipsniu pareiškėjai skundžiasi dabartiniu Įstatymo 2 straipsnyje nustatytu draudimu įsidarbinti įvairiose privataus sektoriaus srityse.

4. Remdamiesi Konvencijos 10 ir 14 straipsniais pareiškėjai skundžiasi dėl jų atleidimo iš darbo bei negalėjimo šiuo metu įsidarbinti pagal turimą teisininko specialybę įvairiose privataus sektoriaus srityse. Pareiškėjai tvirtina, kad Įstatyme numatytos priemonės dėl jų ankstesnės tarnybos KGB neteisėtai varžo saviraiškos laisvę. Pareiškėjai teigia, kad Įstatymas yra tik valstybės savavališka priemonė skirta vis-à-vis atkeršyti visiems buvusiems KGB darbuotojams neatsižvelgiant į jų vaidmenį bei faktinę veiklą šioje organizacijoje.

5. Remdamasis Konvencijos 4 straipsniu pirmas pareiškėjas skundžiasi dėl įvairių darbinės veiklos suvaržymų nuo 1991 m. iki 1998 m.

TEISĖ

1. Pareiškėjai skundžiasi dėl įvairių teismo procesų pažeidimų pagal Konvencijos 6 straipsnį, garantuojantį teisę į teisingą bylos nagrinėjimą sprendžiant asmens civilinių pobūdžio teisių ir pareigų arba jam pareikšto baudžiamojo kaltinimo klausimą.

Vyriausybė tvirtina, kad teismo procesai Konvencijos 6 straipsnio požiūriu nėra „baudžiamieji“, tačiau gali būti laikomi „civiliniais“. Bet kuriuo atveju, Vyriausybės manymu, bylos nagrinėjimas atitiko teisingo proceso reikalavimus Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu.

Teismas pažymi, kad teismo procesai šioje byloje yra susiję su pareiškėjų atžvilgiu priimtų atitinkamų bendrų išvadų, patvirtinančių pareiškėjų statusą kaip buvusių KGB darbuotojų, pagrįstumu. Teismo procesų pabaiga nulėmė Įstatymo 2 straipsnyje nustatytą darbinės veiklos apribojimų taikymą pareiškėjams (žr. pirmiau esantį skyrių „Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika“).

Teismas primena nutarimą dėl priimtino byloje *Sidabras ir Džiautas prieš Lietuvą* (nos. 5548/00 ir 59330/00, 2003-10-21), kurioje nustatė, jog teismo procesas dėl darbinės veiklos apribojimų, nustatytų Įstatyme, taikymo buvusiems KGB darbuotojams negali būti laikomi „baudžiamųjų kaltinimų“ sprendimu Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu. Teismas nemano, jog yra tikslinga kitaip nuspręsti ir šioje byloje. Todėl ginčijamiems procesams Konvencijos 6 straipsnis nėra taikomas „baudžiamųjų kaltinimų“ klausimo sprendimo požiūriu.

Vis dėlto, Teismas pastebi, jog pasibaigus teismo procesui pareiškėjai prarado darbą, atitinkamai juristo pareigas privačioje įmonėje bei teisę verstis advokato praktika (žr. skirtingą nutarimą minėtoje *Sidabras ir Džiautas prieš Lietuvą* byloje, kurioje pareiškėjai neteko darbo valstybės tarnyboje). Todėl šioje byloje Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taikoma civilinių teisių ir pareigų nustatymo klausimo požiūriu.

Teismas pastebi, kad pareiškėjai negali remtis Konvencijos 6 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatomis, kadangi ginčijami teismo procesai yra „civilinio“, o ne „baudžiamojo“ pobūdžio (žr. pirmiau). Todėl šie pareiškėjų skundai, būtent dėl nekaltumo prezumpcijos ir gynybos teisių pažeidimo yra *ratione materiae* nesuderinami su Konvencijos nuostatomis 35 straipsnio 3 dalies požiūriu.

Teismas primena, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies keliamas teisingumo reikalavimas apima ir teisę į rungtynišką procesą, kuris reiškia šalių galimybę gauti ir komentuoti visus pateiktus įrodymus arba pastabas, siekiant įtakoti teismo sprendimo priėmimą. Procesinių

priemonių lygybės principas – vienas iš „teisingo“ teismo aspektų – reikalauja suteikti kiekvienai šaliai tinkamą galimybę pristatyti savo bylą suteikiant iš esmės ne blogesnę procesinę padėtį vis-avis oponento atžvilgiu (tarp daugelio kitų šaltinių žr. *Walston v. Norway (no. 1)*, no. 37372/97, 2003-06-03).

Antrasis pareiškėjas teigia, kad procesinių priemonių lygybės principas buvo pažeistas, kadangi jam nebuvo suteikta galimybė susipažinti su duomenimis, kurių pagrindu buvo priimta saugumo tarnybų bendra išvada, ir juos ginčyti. Tačiau antrasis pareiškėjas nepaneigė, kad bendra išvada tik patvirtino jo buvusios tarnybos KGB faktą – antrojo pareiškėjo neneigiamas faktas ginčijamame teismo procese. Iš tikrųjų antrasis pareiškėjas prisipažino vidaus teismuose, kad dirbo KGB. Antrasis pareiškėjas Lietuvos teismuose ginčijo tik darbinės veiklos apribojimų išimties, numatytos Įstatymo 3 straipsnyje, netaikymą jo atžvilgiu. Tačiau nėra pateikta įrodymų, kad antrajam pareiškėjui nebuvo suteikta galimybė pateikti įrodymus ar kad jis buvo žymiai blogesnėje procesinėje padėtyje vis-avis kitos šalies atžvilgiu. Pažymėtina, kad vidaus teismai priėmė sprendimus atmesti antrojo pareiškėjo skundus remdamiesi liudytojų parodymais. Tai, jog vidaus teismai neaiškino įrodymų pareiškėjo naudai, nepažeidžia Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies, jei nėra neteisingo įrodymų vertinimo, minėtos Konvencijos nuostatos prasme, požymių.

Dėl antrojo pareiškėjo skundų, jog teismo procesas nebuvo viešas, Teismas pažymi, kad procesas pirmosios instancijos teisme, iš tiesų, vyko *in camera*. Tačiau, viešumo reikalavimas buvo užtikrintas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui viešai išnagrinėjus bylą pagal antrojo pareiškėjo apeliacinį skundą, kadangi teismas buvo kompetentingas nagrinėti tiek teisės, tiek fakto klausimus. Be to, pareiškėjas nepateikia duomenų apie tai, kad teismo sprendimai būtų buvę neprieinami visuomenei. Todėl antrojo pareiškėjo skundai dėl teismo proceso viešumo stokos yra nepagrįsti.

Galiausiai, remdamasis bylos medžiaga, Teismas pastebi, jog bylos nagrinėjimo visose instancijose metu pareiškėjams buvo suteikta pakankamai galimybių pasisakyti bei ginčyti, jų manymu, melagingus įrodymus. Nėra įrodymų, jog teismų sprendimai būtų priimti savavališkai. Todėl pareiškėjų skundai dėl teismo proceso neteisingumo yra aiškiai nepagrįsti Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu ir turi būti atmesti pagal 35 straipsnio 4 dalį.

2. Remdamiesi Konvencijos 7 straipsniu, garantuojančiu, jog nėra bausmės be įstatymo, pareiškėjai skundžiasi, kad buvo retrospektyviai nubausti dėl buvusios tarnybos KGB.

Teismas primena, kad teismo procesas dėl darbinės veiklos apribojimų, numatytų Įstatyme, taikymo buvusiems KGB darbuotojams negali būti laikomas „baudžiamųjų kaltinimų“ sprendimu Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu (žr. pirmiau). Taigi minėtas teismo procesas nėra susijęs su „baudžiamųjų kaltinimų“ pareiškimo klausimu Konvencijos 7 straipsnio požiūriu.

Todėl ši pareiškimo dalis yra *ratione materiae* nesuderinama su Konvencijos nuostatomis 35 straipsnio 3 dalies požiūriu ir turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

3. Pareiškėjai taip pat skundžiasi, jog Įstatymo taikymas jiems pažeidė Konvencijos 8 straipsnį, imant atskirai ar kartu su Konvencijos 14 straipsniu.

Konvencijos 8 straipsnyje numatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesams siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

Konvencijos 14 straipsnyje numatyta:

„Naudojimasis šioje Konvencijoje pripažintomis teisėmis ir laisvėmis yra užtikrinamas be jokios diskriminacijos dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitais pagrindais.“

Vyriausybė tvirtina, kad Konvencijos 8 straipsnis nėra taikomas šioje byloje, kadangi jo nuostatos nenumato teisės išsaugoti darbo vietą ar pasirinkti profesiją. Be to, Vyriausybė teigia, kad Įstatymo taikymas pareiškėjams, bet kuriuo atveju, buvo būtinas demokratinėje visuomenėje siekiant teisėto tikslo apsaugoti valstybės saugumą. Vyriausybės nuomone, Įstatymas nustato ne daugiau negu teisėtą „apsivalymo priemonę“, kuri yra skirta apriboti buvusių saugumo tarnybų darbuotojų galimybę įsidarbinti įvairiose turinčiose didelę reikšmę valstybei ir jos saugumui srityse. Įstatymas savaime nenustato bendros atsakomybės visiems be išimties buvusiems KGB kadriniams darbuotojams. Faktas, kad pareiškėjams nebuvo pritaikytos Įstatymo 3 straipsnyje numatytos išimtys parodo, kad egzistavo pagrįstos abejonės dėl pareiškėjų lojalumo Lietuvos Respublikai. Todėl Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas nei imant atskirai, nei kartu su Konvencijos 14 straipsniu.

Pareiškėjai nesutinka su Vyriausybės pozicija. Jie teigia, kad buvo savavališkai atleisti iš darbo kartu užkertant kelią įsidarbinti privačiame sektoriuje pagal įgytą teisininko išsilavinimą.

Teismas atsižvelgė į kitas šalių pastabas. Jis mano, kad ši pareiškimų dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo nagrinėjimo iš esmės. Todėl ši pareiškimo dalis negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

4. Taip pat pareiškėjai skundžiasi, kad, remiantis vien tik buvusios tarnybos KGB faktu, pritaikius jiems Įstatymą buvo neteisėtai apribota laisvė turėti savo nuomonę. Šiuo atžvilgiu pareiškėjai tvirtina, kad buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis, imant atskirai ar kartu su Konvencijos 14 straipsniu.

Konvencijos 10 straipsnyje numatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Šis straipsnis netrukdo valstybėms licencijuoti radijo, televizijos ar kino įstaigų.

2. Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos dėl valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą.“

Vyriausybė teigia, kad Konvencijos 10 straipsnis šioje byloje nėra taikomas. Dar Vyriausybė nurodo, kad bet kokiuo atveju Įstatymo taikymas pareiškėjų atžvilgiu buvo būtinas demokratinėje visuomenėje siekiant teisėto tikslo apsaugoti valstybės saugumą. Pareiškėjai nebuvo nubausti už jų įsitikinimus - nei už dabartinius, nei už praeityje turėtus. Įstatymas nenustato bendros atsakomybės visiems be išimties buvusiems KGB darbuotojams. Faktas, kad pareiškėjams nebuvo pritaikytos Įstatymo 3 straipsnyje numatytos išimtys parodo, kad egzistavo pagrįstos abejonės dėl pareiškėjų lojalumo Lietuvos Respublikai. Todėl Konvencijos 10 straipsnis nebuvo pažeistas nei imant atskirai, nei kartu su Konvencijos 14 straipsniu.

Pareiškėjai nesutinka su Vyriausybės pozicija. Jie tvirtina, kad prarado darbą privačiame sektoriuje bei dėl savo turėtų įsitikinimų, įžvelgiamų buvusioje KGB tarnyboje, yra apribotos jų galimybės rasti tinkamą darbą. Pareiškėjai mano, kad darbo praradimas, atitinkamai

advokato ir juristo pareigų privačioje įmonėje, negali būti sąlygojamas jų buvusios tarnybos KGB, kadangi darbai privačiame sektoriuje nereikalauja lojalumo valstybei tokia pačia apimtimi kaip viešajame sektoriuje. Bet kuriuo atveju, pareiškėjų lojalumu Lietuvos Respublikai niekada nebuvo abejojama vidaus teisminių procesų metu, o be to jie ir neturėjo galimybės pateikti vidaus teismams šį lojalumą pagrindžiančią argumentaciją. Įstatymas savavališkai nustatė bendrą atsakomybę visiems buvusiems KGB darbuotojams, neatsižvelgiant į jų asmeninę praeitį. Dėl to, anot pareiškėjų, buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis, imant atskirai ar kartu su Konvencijos 14 straipsniu.

Teismas atsižvelgė į kitas šalių pastabas. Jis laiko, kad ši pareiškimų dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo nagrinėjimo iš esmės. Todėl ši pareiškimo dalis negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies požiūriu. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

5. Remdamasis Konvencijos 4 straipsniu, draudžiančiu vergiją ir priverčiamąjį darbą, pirmasis pareiškėjas skundžiasi, jog nuo 1991 m. iki 1998 m. jam buvo taikomi įvairūs išdarbinimo apribojimai. Tačiau pastebėtina, kad pirmasis pareiškėjas nepanaudojo visų valstybės vidaus teisinės gynybos priemonių šios pareiškimo dalies atžvilgiu kaip to reikalauja Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis. Bet kuriuo atveju, pareiškėjas nepateikė įrodymų apie tai, jog buvo verčiamas atlikti Konvencijos 4 straipsnio uždraustą darbą. Todėl ši pareiškimo dalis turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 1, 3 ir 4 dalis.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

SKELBIA PRIIMTINAI, iš anksto nenusprendamas dėl bylos esmės, pareiškėjų skundus pagal Konvencijos 8 ir 10 straipsnius, imant juos atskirai ar kartu su Konvencijos 14 straipsniu;

SKELBIA NEPRIIMTINOMIS likusias pareiškimų dalis.

Vincent BERGER
Kancleris

Georg RESS
Pirmininkas